

CSAPÓ ENDRE

MÁTYÁS KIRÁLY

„Újjászületés 2008” – Hunyadi Máttyás emlékévé – a Reneszánsz Éve

Máttyás király

1440 – 1490

*Fényben úszott az úri nép,
bőségben a szolgál,
Az utolsó parasztnak is
öröm volt a dolga.
Igazságot a szegénynek,
diadalt a hősnak,
A gyöngének oltalmazást,
hárcot az erősnek.*
(Jókai Mór)

1

Ötszáz évvel ezelőtt Magyarország nagy volt és hatalmas. Európa akkori államai között egyik legjelentősebb. Úgy nevezték, hogy „magyar birodalom”, és ebben semmi túlzás nem volt. Az a terület, amit a Kárpátok földrajzi értelemben bezárnak, öt millió magyar országa volt. Ez pedig az akkori fogalmak szerint nagy népet jelentett, mert ennyi volt a francia is, és az angol is egyenként, de a német államok és az olasz államok egyike sem érte el ezt a számot. Az akkori viszonyok között az egységes állam gondolata nem volt általános, mert a feudális felépítésű európai rendszer grófságokból, hercegségekkel állott, és a királyok vagy császárok hatalma erősen korlátozott volt. Így ebben az időben, ilyen állami berendezkedés mellett a törökök ereje sokszorosa volt az európainak, mert államukat kiépített központi hatalom kormányozta.

Amikor a törökök elfoglalták Konstantinápolyt, Bizánc fővárosát; evvel egyúttal megszüntették a régi római birodalom keleti részét. Magyarországon ekkor vált a török birodalom szomszédosává. A török elhárítás hőse, mint tudjuk, Hunyadi János volt. Nélküle az országot már előbb megszállta volna a török; a mohácsi tragédia előbb bekövetkezett volna. Hunyadi csak azért lehetett alkalmas erre a szerepre, hogy hatalmát állandóan növelte az országban, mert hadi vállalkozásait saját birtokainak jövedelméből pénzelte. Fia, Hunyadi Máttyás központi királyi hatalmat épített fel a veszedelem elhárítására. Az a szomorú tény, hogy Máttyás király halála után senki sem folytatta az ország egységesítésének nagy munkáját, idézte elő a katasztrófát; a Magyar Birodalom mindörökké megszűnt, népét csaknem egészen kipusztították.

2

*Ki vagy te,
Fényes csillag
Az óvilág sötét
Ködében?
Századok éjjele
Nyugszik terajtad;
Mégis égő arculatod
Közibénk sugárzik.*
(Berzsenyi)

Volt egyszer egy király, és volt egyszer egy nép... Úgy kezdődik, mint egy mese. De talán az is. Máttyás is, a magyar nép is rejtély. Még mi sem értjük a titkát ennek a rejtélynek. Valami ősi emléket hordozunk, ami miatt mindig olyan cselekedetre ragadtatjuk magunkat, amit más nép nem tenne. Ki az, aki érti, mi megy végbe bennünk? Ki érti, mi a magyar? Jöttünk, ki tudja honnan, mikor indultunk? Miket éltünk át, ami tudat alatt folyton a szabadságot követeli vérünkől, akkor is, sőt leginkább akkor amikor az értelem minden józan érve meghúzódtát diktál – mint tenné azt minden más nép. Lettünk magyar a Kárpátok ölében. De mitől? Hogy a hegyek védtek meg? Nem hiszem. Inkább gyúrnak dacossá, lázadóvá, konokká, magyarrá Kelet, Nyugat és Dél öklözései. A Kárpátok katlanában, az égtájak gyújtópontjában nem engedte az élet, hogy mássá váljunk; és lettünk végül is az, amit ma úgy hívunk: magyar.

Az élet nagy meséje vagyunk. Semmi realitás. Egy költemény izzó szenvedélye több nekünk, mint a világ bölcsesége minden bölcsessége. Nálunk több az akarom, mint a lehet, de tétlen mélézünk, amikor tenni kellene. Mégis, ha magyarrá irritál az élet – fusson, akinek drága a földi lét. A mi harcunkban nincsen kalkuláció, de van szív, lélek és virtus. Akarunk, mert az bús merészség, akarunk, mert az világ csodája! De túl minden kiszámíthatatlan szenvedélyen, van ősi, megtartó magyar életvágy is, és minden halálos felbuzdulás után túrrunk és várunk, mert tudjuk, hogy még változnak a csillagok felettünk.

Mindezek a tulajdonságok aránytalanok olyan kis létszámú néphez, mint mi vagyunk. Kellott, hogy nagyok voltunk légyen valami csodálatos régen az ismeretlen múltban, mert a Máttyás királyban kifejeződő magyar világhódító akarat népünk számára akkor is indokolatlan volt, ha a nálunk az időben kisebb angol nép példájával kacérkodunk. Máttyás király rendkívüli ember volt, de mit tehetett volna, ha az oligarchák nemzetközi világában nincsen visszafojtott köznemesi keserűség, aminek a kifejezője is, összefogója is magyar volt. De túl a köznemesség zárt keretein is, volt egy nagy magyar képlet, azok a milliók, akiket nem tudott észrevenni a főnemesi gőg, de agyukat egyre fúrta a felismerés, hogy aki szolganép a hazában, az mind magyar, aki nagyúr, az jött-ment, vagy lelkeben már idegen. A szolgálai belenyugodottság alatt

szunnyadó szolidaritás érzése is magyar volt, és ezt először a magyar rendi nagyhatalomban Hunyadi János fogta meg olyan államhatalmi egység érdekében, amely felső vezetésben is magyar akart lenni.

De az alsó tömegek életérzései erőteljes jelentő mennyiségben csak Máttyás király iránt nyíltak ki, hogy attól kezdve soha meg ne szűnjenek a társadalom fizikai játékában a tömegező nyomtétel. Ettől kezdve morajlik a magyar föld belseje, és Dózsa György parasztjai, Esze Tamás talpasai, Petőfi Sándor „száz ezer paraszta” Rákoson, és most ’56-ban az Ország-ház előtti halált megvető konokság tömegei érzékeltek, hogy mi az amire gondolok.

Nem véletlen állomásai ezek a magyar történelemnek. Bánk bán, nagyúr, ha gyenge is vagy, a Tiborcok élnek, és ha a magyar mesét álmodó Isten is akarja, ők teszik meg a döntő lépést az urak helyett.

3

Látni nem látták még őt, csak azt tudják, hogy a magyar Hunyadinak a fia, de ottan tapodják a Duna jegét, és kívárik, amíg a fűtött termekben a félelem kihúti a csontokból az ellenállást, és amikor valaki elkiáltja: Éljen Máttyás király! – a föld belsejében is megmozdul valami. A csodákat alkotó elemek titkos harcát érezzük **Kosztolányi Dezső** Máttyás választása című szonettjéből:

*Mar a hideg szél, és a fagy kemény,
nagy hópalástban áll vén Buda vára,
ezüstösen remeg a könnyű pára,
és zúg a nép a Duna zöld jegén.*

*Sejtelmesen borzong a sok kebel,
és fázva, búsán szebb jövőre gondol,
lázás csoportok jönnek a majorból,
ha ez a sok vágy hozzá érne el!...*

*Tengerzúgásként csapja a falat
a zaj, remeg a jég a súly alatt,
s úgy érzik, a vén föld is összerendül.*

*Víg lárma rebben a nyomott kebelből,
s egyszerre orgonáló zajt kavarr
negyvenezer kemény, vitéz magyar.*

Akit a nép ekként a Duna jegén megválasztott, még nem férfi, csak ő tudja már, hogy az. A nép egyszerűen nemzeti királyt vár, és a köznemesi sorból kormányzó tisztségbe emelkedett Hunyadi János fia az egyetlen, aki idegen királyjelöltekkel és idegen érdekeket szolgáló főurak akaratával szemben a nemzet érdekeinek kifejezője lehet. Az ország, bizalmát előlegezte egy gyermekbe, akinek a neve a világhírű törökverő apának a fényétől ragyog, hogy ettől kezdve őrajta álljon saját nevének megalkotása.

Máttyás maga is szentül hitte, hogy egy napon király lesz. Egész fiatal kora óta készült erre a szerepre, és rendületlenül hitt hamarosan eljövő királyságában akkor is, amikor a vele egyidős László király kivégeztette bátyját, őt magát börtönbe záratta. És ím, az eszűseggő király esküjének évfordulóján meghalt.

Máttyás trónralépésében valami egészen különös törvényszerűség van. Minden, ami ekkor történt, ezt segítette elő, minden ellentmondás ellenére. Egyik ilyen ellentmondás az volt, hogy a királyi szék elnyerésének rendje: apai ágon örökölni. A szabad

Hunyadi Máttyást 550 évvel ezelőtt, 1458. január 24-én választották királlyá, és mert az ő nevéhez fűződik a Reneszánsz magyarországi felvirágzása, az idei, 2008. év a „Hunyadi Máttyás emlékévé – a reneszánsz éve” elnevezést kapta.

Kiállítások, tudományos konferenciák, gasztronómiai események lesznek a 2008. január 22-én, a magyar kultúra napján elkezdődött Reneszánsz Évben, melynek során számos esemény kerül megrendezésre szerte a Kárpát-medencében. Ehhez kívánunk csatlakozni egy Máttyás király nagyságát méltató tanulmány közzétételével, amely füzetes alakban jelent meg 1964-ben Sydneyben, Csapó Endre fogalmazásában és nyomdai előállításában, Máttyás király megkoronázásának 500 éves évfordulóján – a füzet ajánlása szerint – „a magyar történelem legutóbbi nagy eseményeinek áldozataiként a nagyvilágban szétszóródott magyarok részére, kik még tisztelik a dicső magyar múltat, értékelik a nemzeti kultúránk fennmaradásáért hozott áldozatot, és rendületlenül hisznek Magyarország feltámadásában.”

királyválasztás Magyarországon ekkor már csak ötszáz év előtti emlék. A másik akadály az, hogy V. László személyében fiatal király ül a trónon, Máttyással egyidős. Amikor ő 17 éves, bátyja meg él, és ha valamelyik Hunyadi fiú királlyá lenne, az először László lehet. És mégis, Máttyás tíz éves korától erősen hiszi, hogy király lesz. Nevelője, Vitéz János is így neveli, kormányzati kérdésekkel foglalkozik. Amikor bátyja kivégzése után, esküszegésének évfordulóján meghalt a király, Máttyás a sors elrendezését, az ég akaratát látta mindezekben, amik az ő uralkodása érdekében történnek.

Máttyás király hitt a horoszkópokban: ha a csillagokban meg van írva ami lesz, akkor annak úgy kell lennie. Ha a csillagok nagy embert jósoltak Magyarországnak a XV. század második felére, akkor a század hajnala már ezért munkál. Zsigmond király hazahozat Havasalföldről több magyar nemest, köztük egy Vajk nevűt, akit később vitézségéért Hunyadvár birtokává adományoz meg. Vajk lovag ettől kezdve (1409) Hunyadi Vajk néven ismeretes. Fia, a világhírű törökverő Hunyadi János már csaknem királyi méltóságba emelkedik. De a csillagok – úgy látszik – fiatalabb királyt akartak ebből a kitűnő tehetségű családból. Az utat az ismeretlenségből mégis János tette meg.

A Korán törvényeitől fanatizált oszmán-török nép hódításában elérte Magyarországot déli tartományait, és az országot elárasszattal fenyegette 1456-ban. Ez abban az időben Európa elvesztését jelentette volna. II. Mohamed óriási seregét Hunyadi János Nándorfehérvárnál megverte, ezzel a veszélyt jó időre elhárította. Hunyadi nevét mindenki ismerte, és tudták Európa-szerte a déli harangozás értelmét. János pályája a hatalmas főurak közé ívelt, akik ezért mind ellenségévé váltak. Zsigmond király, míg élt, úgy bánt Jánossal, mint fiával. Többször vitte útja a királyt Hunyadvárba, ahol Vajk és szépséges felesége szívesen tartották. Hunyadvár az ország kormányzásában mind több szerepet kapott.

A nándorfehérvári győzelem idején László huszonkét éves, Máttyás tizenhat. Gyermekkoruk minden emléke

hős apjuk országos cselekedeteivel van tele. Ebben az időben országos hadsereg nincs. Veszély esetén a főurak bandériumokat adnak vagy vezetnek, de ha lehet, kibújnak alóla. A középirtokos Hunyadi János, mert birtokait gyakorta háborgatta a török, állandó fegyveres erőket tartott szolgálatában, nemcsak védelemre, de támadásra is. Serege egyre nő, csaták sorát nyeri meg. Határvédő szerepét címek, jövedelmek és birtokok adományozásával jutalmazza Albert király, és később Ulászló. János szörényi bán, temesi főispán, erdélyi vajda, főkapitány, és az interregnum idejére kormányzó, később országos főkapitány és az országos jövedelmek igazgatója. Két királyt segít trónra. A törökkel folytatott nyolc hadjárat mellett meg kell küzdenie a főurakkal is (Cillei, Garai, Újlaki, a cseh rabló Giskra stb.), és hadba indult Frigyes ellen is. 28 vár, 57 város és 1000 falu földesura volt, hűséges fegyverszolgálatra fogta az addig megvetett parasztokat is, és mindezt a hon védelmére állította. Csak így vált valóra a nándorfehérvári csoda, az oszmán birodalom teljes támadó erejének megtörése 1456-ban.

A királyválasztó országgyűlésen más jelölt neve csak félve jött szóba, napokig méregette szemmel egymást a két tábor, Máttyás-pártiak egyrészt, és akik mást akartak. Van valami nagyszerű abban, hogy a megegyezni nem tudó urak vitáját valami olyan tényező dönti el, ami már ötszáz éve nem érvényesülhet mint királyválasztó akarat. Ez a valami pedig a nép. Az a nép, amely még ősi tudatában hordja, hogy valamikor joga volt beleszólni országos dolgokba, de ebben az európai rendben, amihez mindinkább alkalmazkodni kell, egyre csak magántulajdonná, kétlábú barommá válik. Íme, most is az urak döntenek, nekik csak várakozniok szabad; és viselni mindent, amit e döntés hoz. Vajha a Hunyadi király lehetne, amint azt suttozzák, az talán elkergetné ezt a sok idegent és az idegen bánásmódot is, ami a magyart igazonó állattá tette saját hazájában. Ott túl a Dunán, Budának ősi várában készül a magyar sors – de jó lenne magyar embernek is közbeszólnia.

Folytatjuk

„Újjászületés 2008” – Hunyadi Máttyás emlékévé – a Reneszánsz Éve

Máttyás király

1440 – 1490

*Fényben úszott az úri nép,
bőségben a szolgál,
Az utolsó parasztnak is
öröm volt a dolga.
Igazságot a szegénynek,
diadalt a hősnak,
A gyöngének oltalmazást,
hárcot az erősnek.*
(Jókai Mór)

1

Ötszáz évvel ezelőtt Magyarország nagy volt és hatalmas. Európa akkori államai között egyik legjelentősebb. Úgy nevezték, hogy „magyar birodalom”, és ebben semmi túlzás nem volt. Az a terület, amit a Kárpátok földrajzi értelemben bezárnak, öt millió magyar országa volt. Ez pedig az akkori fogalmak szerint nagy népet jelentett, mert ennyi volt a francia is, és az angol is egyenként, de a német államok és az olasz államok egyike sem érte el ezt a számot. Az akkori viszonyok között az egységes állam gondolata nem volt általános, mert a feudális felépítésű európai rendszer grófságokból, hercegségekkel állott, és a királyok vagy császárok hatalma erősen korlátozott volt. Így ebben az időben, ilyen állami berendezkedés mellett a törökök ereje sokszorosa volt az európainak, mert államukat kiépített központi hatalom irányította.

Amikor a törökök elfoglalták Konstantinápolyt, Bizánc fővárosát; evvel egyúttal megszüntették a régi római birodalom keleti részét. Magyarország ekkor vált a török birodalom szomszédosává. A török elhárítás hőse, mint tudjuk, Hunyadi János volt. Nélküle az országot már előbb megszállta volna a török; a mohácsi tragédia előbb bekövetkezett volna. Hunyadi csak azért lehetett alkalmas erre a szerepre, hogy hatalmát állandóan növelte az országban, mert hadi vállalkozásait saját birtokainak jövedelméből pénzelte. Fia, Hunyadi Máttyás központi királyi hatalmat épített fel a veszedelem elhárítására. Az a szomorú tény, hogy Máttyás király halála után senki sem folytatta az ország egységesítésének nagy munkáját, idézte elő a katasztrófát; a Magyar Birodalom mindörökké megszűnt, népét csaknem egészen kipusztították.

2
*Ki vagy te,
Fényes csillag
Az óvilág sötét
Ködében?
Századok éjjele
Nyugszik terajta;
Mégis égő arculatod
Közibénk sugárzik.*
(Berzsenyi)

Volt egyszer egy király, és volt egyszer egy nép... Úgy kezdődik, mint egy mese. De talán az is. Máttyás is, a magyar nép is rejtély. Még mi sem értjük a titkát ennek a rejtélynek. Valami ősi emléket hordozunk, ami miatt mindig olyan cselekedetre ragadtatjuk magunkat, amit más nép nem tenne. Ki az, aki érti, mi megy végbe bennünk? Ki érti, mi a magyar? Jöttünk, ki tudja honnan, mikor indultunk? Miket élünk át, ami tudat alatt folyton a szabadságot követeli vérünkől, akkor is, sőt leginkább akkor amikor az értelem minden józan érve meghúzódsát diktál – mint tenné azt minden más nép. Lettünk magyar a Kárpátok öleiben. De mitől? Hogy a hegyek védtek meg? Nem hihetem. Inkább gyúrnak dacossá, lázadóvá, konokká, magyarrá Kelet, Nyugat és Dél öklözése. A Kárpátok katlanában, az égtájak gyújtópontjában nem engedte az élet, hogy mássá váljunk; és lettünk végül is az, amit ma úgy hívunk: magyar.

Az élet nagy meséje vagyunk. Semmi realitás. Egy költemény izzó szenvedélye több nekünk, mint a világ bölcséinek minden bölcsessége. Nálunk több az akarom, mint a lehet, de tétlen mélázunk, amikor tenni kellene. Mégis, ha magyarrá irritál az élet – fusson, akinek drága a földi lét. A mi harcunkban nincsen kalkuláció, de van szív, lélek és virtus. Akarunk, mert az bús merészség, akarunk, mert az világ csodája! De túl minden kiszámíthatatlan szenvedélyen, van ősi, megtartó magyar életvágy is, és minden halálos felbuzdulás után túrrunk és várunk, mert tudjuk, hogy még változnak a csillagok felettünk.

Mindezek a tulajdonságok aránytalanok olyan kis létszámú néphez, mint mi vagyunk. Kellott, hogy nagyok voltunk légyen valami csodálatos régen az ismeretlen múltban, mert a Máttyás királyban kifejeződő magyar világhódító akarat népünk számára akkor is indokolatlan volt, ha a nálunk az időben kisebb angol nép példájával kacérkodunk. Máttyás király rendkívüli ember volt, de mit tehetett volna, ha az oligarchák nemzetközi világában nincsen visszafajtott köznemesi keserűség, aminek a kifejezője is, összefogója is magyar volt. De túl a köznemesség zárt keretein is, volt egy nagy magyar képlet, azok a milliók, akiket nem tudott észrevenni a főnemesi góg, de agyukat egyre fúrta a felismerés, hogy aki szolganép a hazában, az mind magyar, aki nagyúr, az jött-ment, vagy lelkében már idegen. A szolgálai belenyugodottság alatt

szunnyadó szolidaritás érzése is magyar volt, és ezt először a magyar rendi nagyhatalomban Hunyadi János fogta meg olyan államhatalmi egység érdekében, amely felső vezetésben is magyar akart lenni.

De az alsó tömegek életérzéseit erőteljes mennyiségben csak Máttyás király iránt nyíltak ki, hogy attól kezdve soha meg ne szűnjenek a társadalom fizikai játékában a tömegek nyomtatéka lenni. Ettől kezdve morajlik a magyar föld belseje, és Dózsa György parasztjai, Esze Tamás talpai, Petőfi Sándor „százezer parasztja” Rákoson, és most ’56-ban az Ország-ház előtti halált megvető konokság tömegei érzékeltetik, hogy mi az amire gondolok.

Nem véletlen állomásai ezek a magyar történelemnek. Bánk bán, nagyúr, ha gyenge is vagy, a Tiborcok élnek, és ha a magyar mesét álmódó Isten is akarja, ők teszik meg a döntő lépést az urak helyett.

3

Látni nem látták még őt, csak azt tudják, hogy a magyar Hunyadinak a fia, de ottan tapodják a Duna jegét, és kívárrák, amíg a fűtött termekben a félelem kihúti a csontokból az ellenállást, és amikor valaki elkiáltja: Éljen Máttyás király! – a föld belsejében is megmozdul valami. A csodákat alkotó elemek titkos harcát érezzük **Kosztolányi Dezső** Máttyás választás címmel szonettjéből:

*Mar a hideg szél, és a fagy kemény,
nagy hópalástban áll vén Buda vára,
ezüstösen remeg a könnyű pára,
és zúg a nép a Duna zöld jegén.*

*Sejtelmesen borzong a sok kebel,
és fázva, búsán szebb jövőre gondol,
lázás csoportok jönnek a majorból,
ha ez a sok vágy hozzá érne el!...*

*Tengerzúgásként csapja a falat
a zaj, remeg a jég a súly alatt,
s úgy érzik, a vén föld is összerendül.*

*Víg lárma rebben a nyomott kebelből,
s egyszerre orgonáló zajt kavarr
nyegvener kemény, vitéz magyar.*

Akit a nép ekként a Duna jegén megválasztott, még nem férfi, csak ő tudja már, hogy az. A nép egyszerűen nemzeti királyt vár, és a köznemesi sorból kormányzói tisztségbe emelkedett Hunyadi János fia az egyetlen, aki idegen királyjelöltekkel és idegen érdekeket szolgáló főurak akaratával szemben a nemzet érdekeinek kifejezője lehet. Az ország, bizalmát előlegezte egy gyermekbe, akinek a neve a világhírű törökverő apának a fényétől ragyog, hogy ettől kezdve őrajta álljon saját nevének megalkotása.

Máttyás maga is szentül hitte, hogy egy napon király lesz. Egész fiatal kora óta készült erre a szerepre, és rendületlenül hitt hamarosan eljövő királyságában akkor is, amikor a vele egyidős László király kivégeztette börtönét, őt magát börtönbe záratta. És ím, az eszüszegő király esküjének évfordulóján meghalt.

Máttyás trónralépésében valami egészen különös törvényszerűség van. Minden, ami ekkor történt, ezt segítette elő, minden ellentmondás ellenére. Egyik ilyen ellentmondás az volt, hogy a királyi szék elnyerésének rendje: apai ágon örökölni. A szabad

Hunyadi Máttyást 550 évvel ezelőtt, 1458. január 24-én választották királlyá, és mert az ő nevéhez fűződik a **Reneszánsz magyarországi felvirágzása, az idei, 2008. év a „Hunyadi Máttyás emlékévé – a reneszánsz éve”** elnevezést kapta. **Kiállítások, tudományos konferenciák, gasztronómiai események lesznek a 2008. január 22-én, a magyar kultúra napján elkezdődött Reneszánsz Évből, melynek során számos esemény kerül megrendezésre szerte a Kárpát-medencében. Ehhez kívánunk csatlakozni egy Máttyás király nagyságát méltató tanulmány közzétételével, amely füzetes alakban jelent meg 1964-ben Sydneyben, Csapó Endre fogalmazásában és nyomdai előállításában, Máttyás király megkoronázásának 500 éves évfordulóján – a füzet ajánlása szerint – „a magyar történelem legutóbbi nagy eseményeinek áldozataiként a nagyvilágban szétszóródott magyarok részére, kik még tisztelik a dicső magyar múltat, értékelik a nemzeti kultúránk fennmaradásáért hozott áldozatot, és rendületlenül hisznek Magyarországot feltámadásában.”**

királyválasztás Magyarországon ekkor már csak ötszáz év előtti emlék. A másik akadály az, hogy V. László személyében fiatal király ül a trónon, Máttyással egyidős. Amikor ő 17 éves, bátyja még él, és ha valamelyik Hunyadi fiú királlyá lenne, az először László lehet. És mégis, Máttyás tíz éves korától erősen hiszi, hogy király lesz. Nevelője, Vitéz János is így neveli, kormányzati kérdésekkel foglalkozik. Amikor bátyja kivégzése után, esküszegésének évfordulóján meghalt a király, Máttyás a sors elrendezését, az ég akaratát látta mind ezekben, amik az ő uralkodása érdekében történnek.

Máttyás király hitt a horoszkópokban: ha a csillagokban meg van írva ami lesz, akkor annak úgy kell lennie. Ha a csillagok nagy embert jósoltak Magyarországnak a XV. század második felére, akkor a század hajnala már ezért munkál. Zsigmond király hazahozat Havasalföldről több magyar nemest, köztük egy Vajk nevűt, akit később vitézségeért Hunyadvár birtokává adományoz meg. Vajk lovag ettől kezdve (1409) Hunyadi Vajk néven ismeretes. Fia, a világhírű törökverő Hunyadi János már csaknem királyi méltóságba emelkedik. De a csillagok – úgy látszik – fiatalabb királyt akartak ebből a kitűnő tehetségű családból. Az utat az ismeretlenségből mégis János tette meg.

A Korán törvényeitől fanatizált oszmán-török nép hódításaiban elérte Magyarország déli tartományait, és az országot elárasszal fenyegette 1456-ban. Ez abban az időben Európa elvesztését jelentette volna. II. Mohamed óriási seregét Hunyadi János Nándorfehérvárnál megverte, ezzel a veszélyt jó időre elhárította. Hunyadi nevét mindenki ismerte, és tudták Európa-szerte a déli harangozás értelmét. János pályája a hatalmas főurak közé ívelt, akik ezért mind ellenségévé váltak. Zsigmond király, míg élt, úgy bánt Jánossal, mint fiával. Többször vitte útja a királyt Hunyadvárba, ahol Vajk és szépséges felesége szívesen tartották. Hunyadvár az ország kormányzásában mind több szerepet kapott.

A nándorfehérvári győzelem idején László huszonekét éves, Máttyás tizenhat. Gyermekkoruk minden emléke

hős apjuk országos cselekedeteivel van tele. Ebben az időben országos hadsereg nincs. Veszély esetén a főurak bandériumokat adnak vagy vezetnek, de ha lehet, kibújnak alóla. A középirtokos Hunyadi János, mert birtokait gyakorta háborgatta a török, állandó fegyveres erőket tartott szolgálatában, nemcsak védelemre, de támadásra is. Serege egyre nő, csaták sorát nyeri meg. Határvédő szerepét címek, jövedelmek és birtokok adományozásával jutalmazza Albert király, és később Ulászló. János szörényi bán, temesi főispán, erdélyi vajda, főkapitány, és az interregnum idejére kormányzó, később országos főkapitány és az országos jövedelmek igazgatója. Két királyt segít trónra. A törökkel folytatott nyolc hadjárat mellett meg kell küzdenie a főurakkal is (Cillei, Garai, Újlaki, a cseh rabló Giskra stb.), és hadba indult Frigyes ellen is. 28 vár, 57 város és 1000 falu földesura volt, hűséges fegyverszolgálatra fogta az addig megvetett parasztokat is, és mindezt a hon védelmére állította. Csak így vált valóra a nándorfehérvári csoda, az oszmán birodalom teljes támadó erejének megtörése 1456-ban.

A királyválasztó országgyűlésen más jelölt neve csak félve jött szóba, napokig méregette szemmel egymást a két tábor, Máttyás-pártiak egyrészt, és akik mást akartak. Van valami nagyszerű abban, hogy a megegyezni nem tudó urak vitáját valami olyan tényező dönti el, ami már ötszáz éve nem érvényesülhet mint királyválasztó akarat. Ez a valami pedig a nép. Az a nép, amely még ősi tudatában hordja, hogy valamikor joga volt beleszólni országos dolgokba, de ebben az európai rendben, amihez mindinkább alkalmazkodni kell, egyre csak magántulajdonná, kétlábú barommá válik. Íme, most is az urak döntenek, nekik csak várakozniok szabad; és viselni mindent, amit e döntés hoz. Vajha a Hunyadi király lehetne, amint azt suttozzák, az talán elkergetné ezt a sok idegent és az idegen bánásmódot is, ami a magyart igazon állattá tette saját hazájában. Ott túl a Dunán, Budának ősi várában készül a magyar sors – de jó lenne magyar embernek is közbeszólnia.

Folytatjuk

„Újjászületés 2008” – Hunyadi Mátvás emlékévé – a Reneszánsz Éve

Mátvás király

Második folytatás

Feljegyezték róla, hogy fiatal gyermekként feltűnést keltett éles eszével. A dúsgazdag Hunyadi-udvarban az ország legjobb tanárai állottak alkalmazásban László és Mátvás mellett. László hét évvel volt idősebb nála, és már első lovagja volt az országnak, amikor Mátvás még csak mint tízéves gyermek keltett feltűnést kitűnő nyelvével és a történelemnek szenvedélyes olvasásával. Latint, görögöt, olaszt és németet tanult. Rajongással követte Nagy Sándor, Hannibál, Attila, általában uralkodók és hadvezérek történetét. Élénken érdeklődött apja hadműveletei iránt is, és ahogy teltek az évek, mind többet és többet hallott a politikáról, amely szövevényesebb, élesebb talán soha sem volt, mint épp azokban az időkben. Mély nyomokat hagytak az ifjú lelkében azok a cseppet sem veszélytelen politikai harcok, amelyeknek az éle éppen az ő apja ellen irányult.

A világhírű törökverő hős, Hunyadi János, állandóan két arcvonalon harcolt. Az egyik a nyílt, vitézi, becsületesebb küzdelem a törökkel, a másik az úgynevezett oligarchákkal, a magyar főurakkal, akik, ahelyett hogy támogatták volna őt, mindenáron birtokaira, sőt életére törtek. A főúri párt vezetői Cillii Ulrik gróf, Garai nádor és Újlaki bán voltak, akik a gyenge akaratú, fiatal V. Lászlót állandóan félrevezették és befolyásolták a Hunyadiakat illetően. A két fél küzdelme valójában az idegen származású és idegen érdekű főnemesség és a magyar eredetű köznemesség küzdelme volt.

Mátvás ismerte Kapisztrán Jánost, a szerzetest, még abból az időből, amikor ez a szentként tisztelt öreg pap a föld népéből gyűjtötte a keresztes seregeket a dicsőséges nándorféhegyi ütközetre. Apja mellett lovagolt, amikor V. László Bécsbe rendelte Hunyadi Jánost, mint ahogy kísült, hogy koholt vádakkal eltegyék láb alól. Ha ez a merénylet sikerül, a felvonuló ropant török hadakat ugyan ki állította volna meg?

Egy másik merénylet Hunyadi ellen ugyancsak megghiúsult, de Szilágyi László, Hunyadi vitéz sógora áldozatul esett. Bátyja, Szilágyi Mihály őt bosszulta meg, amikor rajtaütött Barankovics Györgyön, hogy az sebeitől életét veszítette. Alig húnyt el a dicső

Hunyadi János, már újabb merénylet készült fia, László ellen. Azt koholták róla, hogy király akar lenni. László éberebb volt, a merénylő Ulrik gróft levágták. Legfőbb emberét veszítette el a király, de megesküdött, hogy elfelejti Lászlónak a tettet, amely kiegyenlítette a két fél között az áldozatokat. Mátvást az udvarba csalta, noha Hunyadi még életében meghagyta két fiának, egyszerre ne tartózkodjanak az udvarnál. Kezességképpen a 17 éves Mátváshoz feleségül adták Garai nádor lányát, Erzsébetet, akire Hunyadi vigyázott, mígnem valami csúnya fekélyek lepték el testét, és meghalt. Nem volt immár túsza a Hunyadiak kezében, és valóban úgy lett, a két fiút a várban leteperték és börtönbe vetették. Vészbírósgát állítottak össze, amely a király elleni merénylettel vádolta Lászlót, Mátvást és Vitéz János püspököt, és mindhármát halálra ítélte. Lászlón a halálos ítéletet végre is hajtották, de a többiek kivégzését fontolóra vették, mert az országban rettenetes felháborodás volt, sőt fegyveres felkelés volt készülöben. Féltek a főurak az általános lázadástól. Már a király sem érezte magát biztonságban. Bécsbe, majd Prágába tette át székhelyét. Mátvás egy darabig Budán raboskodott, de miután emberei, Kanizsai, Rozgonyi és a többiek kiszöktek börtönükből, Mátvást lopva kivitték az országból, ugyancsak Prágába. Itt érte V. Lászlót, az esküszegő királyt a végzete, megkapta a pestist és hirtelen kiszüvedett. Ez tette lehetővé Mátvás szabadulását és királlyá választását.

Királyságának úgyszólván első napján belevetette magát a munkába. A királyi kancellária éjjel-nappal másolat leveleit és rendeleteit. Évtizedek óta hízódó birtokperekkel egyetlen intézkedéssel végzett. Döntéseit az igazság vezérelte, határozatainak végrehajtását azonnalra rendelte el, és ellenőrizte. Királysága és személye elleni belső ellenségeit, hasonló előzmények után mindenki más kivégeztette volna. Ő a megbízhatatlan főurakat, mert parancsait nem hajtották végre, egyszerűen elbocsátotta hivatalukból. Így került Gara helyére Gúti Országh Mihály a nádori székbe, ahol 26 évig szolgálta királyát. A félreállított főurak úgyszólván állandóan szöttek az összeesküvés szálait, de a király mindig talált megbüntetésükre más eszközt, mint a halálbüntetést. Egy alkalommal tulajdon nagybátyját, Szilágyi Mihályt záratta be saját várába, mert mint az ország kormányzója egyezkedett az összeesküvő főurakkal.

Később, amikor uralkodásának vagy huszadik évében, nyugati politikájával elégedetlen vitéz János bíboros kezdeményezésére – míg ő Cehországban tartózkodott – országos felkelés indult, és a helyzetet mindenki más vezetésnek és kritikusként fogta volna fel; Mátvás furcsa cselhez folyamodott, noha az összeesküvők királyjelöltje, Kázmér lengyel királyfi haddal jött az országba, hogy az összeesküvők beígért hadseregeivel egyesülve Mátvás királyságát megdöntsék. Mátvás ebben a valóban kritikus helyzetben úgy tett,

mintha elvesztette volna érzékét a veszély felfogására. Hazajött Budára, és mint aki végtelenül tájékozatlan, egymásután osztogatott vagyon és címeket a fő összeesküvőknek. Ez nagy zavart okozott az elenpártban, mert ugyanakkor Mátvás emberei elkezdtek híresztelni, hogy ez is, az is a királyhoz pártolt. Kitért közöttük az egymás elleni bizalmatlanság, és jöttek is egymásután szégyenkezve a valódi hűségre térők. Mire Kázmér királyfi megérkezett, a beígért sereg sehol sem volt, csak Mátvás fogadta, és kérdezte tőle, tud-e futni a lova, vagy adjon-e alája jobbat, mert most nagyon kell sietni kifelé az országból. Nem is volt utána több összeesküvés.

Feljegyezték Mátvás királyról, hogy az ország legelső bajvívó lovagja volt. Senki ember fia nem akadt, aki a nyeregből kivetette volna. Ütközeteit maga vezette, bátor magatartásával példát mutatott. Valósággal kedve tellett a hadakozásban, nem restellett királyi léte válogatott legényekkel portyázásra menni sem. Egy alkalommal, portyázás közben, épp elébe szaladtak Girzsik cseh zsebrák főszeregének. Nem volt más, mint a futás, ahány annyi felé. Annyi ideje volt csak, hogy bevágott egy majorba, ahol a paraszttól kapott ruhába öltözött, már ott is voltak az üldözők. – Ki vagy? – kérdezték tőle, amint ráakadtak, ahogy az utat róttá egymagában. – Vencel a nevem – mondta nyugodtan – idevaló vagyok Schombergbe. – Nem vagy te kém? – sandított rá a katona. – Dehogynem – mosolygott rá a vándor – maga a magyar király vagyok! – Húzzok a fejedre, csak mókázz velem – mondta a cseh, és tovább ügetett.

Más alkalommal, amikor a törökök a Száva partján felépítették Szabács várát, és a király már hetek óta hiába ostromoltatta a vízzel körülvett erőseget, egy napon arra határozta el magát, hogy személyesen kémleli ki a sebezhető pontot. Evégből csónakba szállt egy katonájával, és megindultak ki a Szávára, közel a vár falaihoz.

Ezüst alapon egyfarkú, ágaskodó, egyik mellső lábával aranykoronát tartó vörös oroslán, az úgynevezett besztercei oroslán - a Hunyadi-ház címeréből.

Alig indultak el, a várból kezdtek rájuk nyilazni. De ők csak eveztek tovább. Ahogy a körbefutó árokba értek, jó célpontot szolgáltattak a várbelieknek. Potyogott is a sok nyíl, a csónak feneke már tele volt velük. Mátvás csak fürkészte a falakat. Kezdték rájuk már ágyukkal is löni. Valósággal dühösen vadásztak rájuk, hogy még mindig sértetlenül eveztek tovább. Az utolsó fordulónál egy ágyugolyó kettészakította a katonát. Pár pillanat múlva már parton volt a király, és a szemle eredményeként azonnal előkészítette az ütközetet, és be is vették a várat.

Nagy segítségre voltak azok a találmányok, amiket a király maga eszelt ki. Ilyen volt például a mozgatható ostromfal: két deszkapalánk között föld, ami a lövedékeket fölfogta. Ezek mögött a támadók nyugodtan fölfejlódhattak az ostromra, maguk előtt tolva, egészen közel a várhoz. Mi ez, ha nem a tank őse? Személyes bátorságáról, leleményességéről, számtalan feljegyzés maradt fenn. Ezenkívül nagy tréfacsináló volt. Feljegyzett tréfái köteket tesznek ki.

Csodálatos, hogy ennek az embernek az állandó hadakozások, diplomáciai csatározások és országos ügyek intézése mellett, hogyan maradt ideje művészetekkel, építészettel, tudományokkal foglalkozni. Az ország várait olasz mesterek irányításával, az ő tervei szerint építették fel, vagy erősítették meg a meglévőket. Budán és Pozsonyban egyetemet alapított, amelyeknek tanáraival szívesen vitatkozott tudományos kérdésekről. Hess András budai nyomdájával megelőzte a legtöbb európai országot. Az ő rendeletére nyomták ki az egyházi szerkönyveket, Magyarország törvénykönyvét, amely egységessé tette a királyi törvénykezéseit.

Uralkodása alatt újra pompázott világhírű fényvel utoljára a magyar ötvösipar. Világhíres darabok készülnek: oltári szentségtartók, kelyhek, pásztorbotok, boglárok, kancsók stb. Messze külföldről keresik a magyar ötvös munkákat. De megnyílt a magyar föld a fejlett és finom olasz műveltség előtt is. Festmények, könyvek, szobrok és tudomány második otthonát találtak Mátvás országában.

De nemcsak Magyarország indult fejlődésnek, hanem mindazok az országok és tartományok, amiket Mátvás elfoglalt. Legtöbb helyen nem mint hódítót fogadták, hanem mint felszabadítót. Sziléziában még ma is emlégeti a föld népe, hogy megszabadította a népet a cseh rablólovagoktól. Ezek a várurak csak rablásból éltek, saját népüket rabolták és gyilkolták. Mátvás, amint bevonult Sziléziába, összefogatta őket, és egy szálig fára köttette. A breszlai városháza minden termének mennyezetén, középen ott díszleg Mátvás címere. Még állnak arrafelé a várak, amiket építtetett.

A város polgármesterének leányával szövődött az a bájós és romantikus szerelem, amelyből egyetlen fia, Corvin János született. Borka valósággal imádta a királyt, és hűségében odáig ment, hogy amikor Mátvás feleségül vette nápolyi Beatrixot, ő zárdába vonult, Jánoska pedig Szilágyi Erzsébethez, a király anyjához került.

Mátvás könyvtára világhírű volt. Egyesek szerint meghaladta a vatikáni könyvtár állományát, amely közel 4000 kötetet számlált. Csak Firenzében, Mátvás halálakor, 150 megrendelt kódexen dolgoztak. Budán állandóan harminc könyvfestő miniátor és másoló dolgozott. De ez nem csupán műgyűjtés volt részéről, mert tudjuk róla, hogy naponta egy-két órát olvasott. A tudós Bonfiniusszal megíratta Magyarország történetét. Ez a munka vált Európa összes tudományos intézeteinek forrásmunkájává a magyarok történetéről. A Chronica Hungarorum szerint a Hunyadiak hollós címe bizonyosága annak, hogy Mátvás ősei Valerianus Corvinustól származnak, akik pedig

Jupiternek, az istenek királyának egyenes leszármazottai voltak. Innét ered a Corvin név használata, és a magyar királynak az isteni eredet előkelő uralkodói fényle.

Tizenhat kolostort építtetett. A budai és visegrádi várakat messze földről csodálták. Bécsben befejezte a Szent István bazilika építtetését, Ausztria várait megerősítette, törvénykönyvet és alkotmányt adott népének.

Olyan eredményeket ért el Mátvás király, amiket már csak csodával, vagy nagyobb szerencsével lehetett elérni. Talán csak a házasságában nem kísérelte szerencse. Nem csoda, királyok között a házasság is politikai sakkhúzás csupán. Első feleségét egyszer látta, a tizenegyedik évét már meg sem érte. Azután elvette a csek király lányát, Katalint, aki akkor halt meg, amikor életet kellett volna adnia a trónörökösnek. Utána jó ideig nem gondolt nősülésre. Erre az időre esik szerelme

Kék (vagy ezüst) alapon, leveles aranyágon ülő fekete holló, csőrében aranygyűrűvel – a Hunyadi-ház címeréből.

Barbarával, a boroszlói polgármester leányával. De Mátvásnak királyi házából kellett nősülnie, királyleányt vehetett csak el, aki trónörökösöt szül neki, mert nagyon fontos, hogy az új nemzeti királyi dinasztia, az Árpád-házi munkáját és szerepét folytató Hunyadi-ház anyai részről is megtámaszthatatlan legyen. Más koronás család fia még megtehetné volna, hogy polgárlányt tesz királynővé, de ő, aki nagyapáról még köznemesi család sarja volt, legalább vezető királyi családdal kellett fémjelnie királyságát, amit a köznép szabadkirályválasztó akarata hozott létre a kor szokásaitól eltérően. Így esett a választás a gazdag és előkelő nápolyi király leányára, Beatrixra. Világra szóló pompás esküvőt rendeztek, és boldogan indult házasságuk. Beatrix pompakedvelő, előkelő és olaszosan könnyű vérmérséklete a puritán budai udvarban nem találkozott kellő megértésre, és hogy a királynő megszokott környezetben érezze magát, Mátvás olasz udvari embereket, művészeket és tudósokat hozatott.

Beatrix rengeteg rokonsága lassan már mind Budán lebzsejt, és amikor a kilencéves unokaöccs Ippolito lett az esztergomi érsek, nagy volt az országban a fölháborodás. Ráadásul a sok rokon mellett Beatrix gyűlölte Jánoskát, a király törvénytelen fiát, mert ahogy az évek múltak – és egyre nyilvánvalóbb volt, hogy a királynő meddő –, érlelődött meg Mátváshoz az elhatározás, hogy Jánost teszi utódjává. Az olasz nő jó ideig hitegette utóddal, míg egy napon nyilvánosságra került egy titkos olasz terv, amely szerint Mátvás halála után Beatrix lenne a magyarok királynője. (Folytatjuk)

„Újjászületés 2008” – Hunyadi Mátyás emlékévé – a Reneszánsz Éve

Mátyás király

Befejező rész

Hiába magyarázta Mátyás a nagyra-
vágó asszonynak, a magyar történe-
lem szinte második Gertrudisának,
hogy ez lehetetlenség, ő egyre inkább
bvelelovalta magát a gondolatba,
Mátyás viszont nyíltan készítette elő
János hatalmát, hogy mire ő lehunyná
szemét, senki többé vele ne bírjon.
Nagy kár volt, hogy szegény kis Já-
noska bicegős volt féllábara, és hogy
olyan elmélázó, jámbor természetű
volt, amolyan tudósnak való.

Beatrixszal egyre romlott a viszony,
együtt már csak a nyilvánosság előtt
voltak. Mátyás, elővigyázatosságból,
elküldte olasz szakácsát és olasz szemé-
lyzetét. Élete utolsó éveit sok lelki
és testi szenvedést okoztak neki. Vala-
mi ismeretlen betegség gyötörte, ami
heves fejförccsökkel járt. Egy ilyen
rosszullétnél enni kért, de csak gyümölc-
sével kínálták. Kivett egy fűgét,
beleharapott, de érezte, hogy valami
mozog a szájában. Férges volt a füge,
és ő ettől erős hányingert hapott és
rettenetesen felindult. Ekkor kapta el
hirtelen a rosszullét, ágyának esett,
amiből többé nem kelt fel. Magyarok
királya Bécsben, 1490. április 6-án
meghalt.

5

*Néhai való
Jó Mátyás királ,
Sok országokat
Te bírád,
Nagy dicsérettel
Akkoron valál,
Ellenségednek
Ellene állál.*

(Egykori énekből)

Igazi nagy király volt Mátyás. Kezétől soknak rettegnie kellett, akaratának kilenc ország kényszerült meghajolni. Kezének kemény fogásában mégis megérezte a nép, hogy szív lüktet mögötte. Minden babér elhervad, és minden trón összeomlik, de akinek neve egy nép emlékébe vésődött, a fölött az időnek nincsen hatalma.

Mátyás király mesebeli hőssé lett. Alakja csodálatos magasságba emelkedett a kedvesen gyermekie magyar néplélekben, és mélyen lakozik a magyar szívekben. Ő az aki reményt ad az eljövő századokban. Ő a nagyság és

csillogó hatalom mértéke, ő a magyar igazság szimbóluma. Ő az erő, biztonság és nyugalom sóvárgott fejedelme, aki egy országot kovácsolt sok kis országból. Az ő szelleme világít a török-osztrák megszállás éjszakáiban, ő a remény és ő a bizonyosság, hogy van országoló erő a magyarban, és nem a fáradt népek erőtlen hullása volt a mohácsi tragédia. Mátyás nagyobb támadásokat hárított el, mint ami Mohácsnál végzetes lett.

Nemzeti király volt a szó teljes értelmében. Vele megfordult a történelemnek az a gyakorlata, hogy királyokat és főrendeket a német uralkodó családok adnak úgyszólván egész Európának, és ezzel együtt Magyarországnak. Határozottan megmutatózó törekvése volt a német és olasz uralkodó családok európai rendjébe egy harmadikat, egy magyart; a Hunyadi-dinasztiát megalapítani. Nem volt forradalmár, mint ahogy a kor sem várt még a társadalom rendjének kicserélésére. De a fennálló feudális rendszer megosztó jellegével szemben kéréllhetetlenül tör a központi főhatalom kiépítésére, előbb az ország, és később a kontinens erőinek egyesítésére. Amit a történelem Napoleonnak egy véres forradalom árán készített elő, azt ő neki naponta művelt átalakítással, a kereteken belüli lehetőségek zseniális kihasználásával kellett kimunkálnia. Hunyadi Mátyás célja sem volt kevesebb, mint Európa átrendezése, egységes, önmagát kifejtő és megvédeni tudó kontinens-állammá. Napoleonnak ehhez minden készen volt, Mátyásnak mindent le kellett győznie.

Már trónralépésének első éveiben a déli végek balkáni államai és hercegségei csatlós államokká válnak. Életének nagy harca a konok akadályozó III. Frigyes császár ellen olyan hódításokat eredményez, amivel kicsiny híján a német-római császárságot is megszerzi. A kor nem kedvez napoleoni diadalmaknak, az ilyen hatalom amúgy sem tartós. De Mátyás sem volt az a hazárdjátékos, mint a korzikai; a teljes magyar haderőt soha nem vetette be sehoh, az ország biztonságát soha nem tette kockára. A császárságot nem érte el, de személyében megadta az ég, hogy Magyarország királya magyar ember volt, és magyar célokért, a magyar biztonságért érvényesíthette akaratát azon az egész területen, amely századokkal előbb az Árpád-házi királyok országa és gyepeje volt. Bebizonyította evvel, és példát adott rá, hogy az összefogott magyar erő döntő tényezője lehet az európai történelem alakulásának.

Országszervezésének példamutatása olyan új, ismeretlen, szokatlan és korát messze megelőző intézkedésekben nyilvánult, mint: állandó néphadsereg tartása, jobbággyokkal való emberséges bánásmód, igazságos törvénykezés, nemesek megadóztatásával gyakorolt közteherviselés, grófságok, kiskirályságok letörésével és az idegen tisztviselők kiséprűzésével központi hatalmú nemzeti állam megszervezése. Mindezt a XV. században, 400 évvel az európai forradalmak előtt, vérontás,

sortüzek, népitélet és egyéb XIX. századi eszközök nélkül. Ha ez nem nagyszerű, akkor az emberiség fejlődéstörténetében nincsenek nagyszerű fejezetek.

Beszélhetnénk-e Mátyás király nélkül Magyar Birodalomról? Hihetnénk-e Mátyás nélkül, hogy Európa közepén elhelyezkedett Magyarország Európa közepe is lehetne? Vajon Rákóczi kibontott szabadságharcos zászlói aló adaggyülekeztek volna-e az ország szegénylegényei két évszázad múlva, ha nem lebeg előttük az igazságos király példája?

Valóban, Mátyás király nélkül történelmünk hiányos volna, és a XVI. század tragédiája, amikor a török és a német osztozkodott az országon, teljesebb lett volna a nemzeti király emléke nélkül. Mert a régi nagyság tudata, a magyar birtoklás 500 éves hatalmi állása védte meg a magyar államiságot eredeti nagyságában 1919-ig, a védhetőség utolsó napjáiig.

A középkori magyar birodalom többé nem állhatott fel újra, mert az évszázados harcok a magyar lakosságot negyedére csökkentették. A baj talán az, hogy a nagy király nem tudott minden szándéka ellenére sem magyar dinasztiát alapítani. Mindenkit legyőzött életében, de a jövőt nem győzte le.

Mátyás királyra nem ok nélkül emlékezünk. Nem azért csak, hogy a melünk dagadjon. De azért, hogy érezzük, mit jelent nemzeti erőben és jelentőségben kifejezve, ha a magyarok követik vezetőjüket. Ugyanaz a magyar erő – Mátyás halála után nem sokkal – 1526-ban majdnem teljes pusztulását lelta, mert nem állott a zászló alá egységesen. Magunk bőrén szenvedjük azóta is az élet nagy törvényét: széthúzó népek pusztulás a sorsa.

*„Ilyen vala a mi királyunk,
melynek emlékezete örökéig lé-
szen a magyaroknál, és kíván-
sága ennek a vitéz hollónak.
Náskelyüket kergetett, és azok-
nál magasabban járt vitézség-
gel, serénységgel, untalan szor-
galmatos fáradtsággal.”*

(Zrínyi Miklós)

Epilogus 2008-ban

A könyv, amely megjelenésének évében évében, 1964-ben, az emigráció tiszteletadása volt a magyar történelem nagy alakja emléke előtt, a bizakodást volt hivatva táplálni Magyarországot feltámadásában. Reményeink azóta – részben – teljesültek. Részben csak, hiszen a szovjet katonai megszállás megszűntével nem múlt el annak a kornak minden átka, a XX. századnak az a félresiklatása, amely a magyar nemzetet, történelmével együtt, megfosztotta minden tisztelettől és megbecsüléstől, ami addig övezte, amit pedig megérdemelt volna továbbra is helytállásának értékeléseként, amivel védelmezte is, építette is az egyetemes európai civilizációt. Ennek az egykor meg élő tiszteletnek egy szép példáját itt felidézük, megjegyezve hogy nem mi, hanem a világ változott meg körülöttünk. Valamikor az első világháború folyamán, annak következtében vagy annak érdekében, a nyugati világ elfogadta a pánszláv szemléletet Közép-Európa rendjének felszámolására. Ebből a fegyverszövevényből gerjedt a gyűlölet, ami túlélte a szlávbolsevista

ámokfutás évtizedeit is, amiben elhalt a magyar történelmi helytállás iránti tisztelet. Még e szomorú szemléletváltás előtti időből származik Theodor Rooseveltnek, az USA 26. elnökének nyilatkozata is, aki a magyar parlament kupolacsarnokában 1910. áprilisában a következőket mondotta:

„Az én érzéseimet Magyarország iránt egész röviden kifejezhetem. Én nem csak tisztelem Magyarországot, és nemcsak szimpatizálok vele, hanem bámulója vagyok, mert tudom, hogy Magyarország történetében számtalan olyan tanítás van, számunkra és minden más nemzet számára, amelyet érdemes megtanulnunk. Megtanulhatjuk a bátorság leckéjét, megtanulhatjuk a vas elhatározás és kitartás leckéjét.

Uraim! Az egész civilizált világ adósa Magyarországnak az ő múltjáért. Amikor Amerika még Európa méhé-

ben volt, Magyarország volt az a tényező, amely meggátolta a barbarizmus terjedését, és amely a civilizált világ biztonságát őrizte. Az Önök őseié az érdem, hogy azokat a támadásokat visszaverték, amelyek a nyugati kultúra ellen a barbarizmus világból intézettek, mert az Önök őseinek teste állította meg a barbarizmus haladását. Washington népe a földgömb nyugati felének nagyvárosaiban ma is csodálattal adózik az Önök nagy, bátor, nemes királyai, Erdély, a Duna jobbpartján és balpartján küzdött dicső harcosai és számos győzelmes csata iránt, amelyeket ők megvívta.

Nincs illusztrisabb történelem, mint a magyar nemzet történelme. Én ismerem ezt a történelmet, és nem tartanám magam művelt embernek, ha nem ismerném.”

(Megjelent a Zászlónk 1910. május 15-i számában.)

Egyszer volt Budán kutyavásár!

Mátyás király a történelmi mondahagyomány legnépszerűbb szereplője. Birodalma különböző népeinek emlékeztében a népmonda hőse, aki a nép körében járva tesz igazságot. Mai napig is találnak új Mátyás-meséket.

Egyszer, mikor Mátyás király álruhában járt Gömörben, a csetneki völgyben találkozott egy juhással meg hat pulikutyával.

– Aggyisten bacsó gazda! Hát a juhok hol vannak?

– Ne is kérdje, jó ember! Oda van az mind. Villám ütött az akójba. Mind benneégett. Még a hajlékom is hamuvá lett. Nem maradt egyebem, csak ez a hat puli.

Mátyás király megsajnálta a szerencsétlenül járt juhászt.

– Adok én magának bacsó gazda egy jó tanácsot. Úgy hallottam, hogy Budán kutyavásár lesz. Menjen fel, adja el a kutyákat, vegyen értük juhokat. Aztán majd minden jóra fordul.

– Ugyan, jó ember – mondta a juhász –, ki vesz Budán kutyákat?

– Menjen, ha mondom – válaszolt a vándor. Meg se álljon a budai vár. A kapuban érdeklődjön. Ott majd eligazítják magát.

Most már ügyis mindegy, gondolta a juhász, megpróbálhatja, hátha igazat mond a vándor.

Ment hát Budára. Ment utána a hat kutya is. Kérdezték tőle a népek, hogy – hova megy azzal a sok pulival? Mondta, hogy viszi őket a vásárra. Hát csak mosolyogtak rajta.

Amikor a juhász a budai várba ért, már várták. Mátyás király megelőzte a juhászt, aztán kiadta a parancsot, ha jön egy juhász hat kutyával, eresszék nyomban eléje.

Hát csak csudálkozik a juhász. A vándor ember, maga a király.

– Felsőges királyom, megkövetem alássan, hogy nem ismertem meg a vándorruhában.

– Annyi baj legyen bacsó gazda. Az a fontos, hogy megfogadta a tanácsomat. Megveszem a kutyákat, ha nekem eladja.

– Odaadom én mindet ingyen, felsőges királyom. Minek nekem a kutya, ha nincsen juhom. Csak valamilyen munka kéne, hogy megkeressem az ennivalót.

– Menjen csak haza, jóember! A maga foglalkozása a juhászat. Majd én gondoskodom magáról.

Akkor Mátyás király kiadta a parancsot a kincstárnoknak, hogy adjon a juhásznak egy zacskó aranyat. Ve-

gyen abból juhot, építsen akojt meg hajlékot.

A juhász boldogan parolázott a királlyal, azután nagy igyekezettel ment haza. Első dolga volt, hogy vett juhokat, aztán megépítette az akojt, majd egy szép tornácos házat. Az emberek csodálkoztak, honnan van a juhásznak annyi pénze, hiszen mindene elégett, csak hat kutyája maradt. A falu leggazdagabb emberét érdekelte a legjobban, kitervelte, hogy meghívja a juhászt egy lakomára, leitatja, aztán kiszedi belőle, hogyan jutott a pénzhez. A juhásznak mindjárt gyanús lett, miért hívja meg őt a gazdag ember, mikor addig még szoba se állt vele. Rájött a csalafintaságra. No, várj csak! – gondolta a juhász. Amikor már állt a mulatság, úgy tett, mintha már kapatos volna. Somfordál körülötte a gazdag ember. Ő meg motyogja magában:

– Ha több kutyám lett volna, még több pénzem lenne.

– Hogy érti ezt, bacsó gazda? – kérdezte a gazdag ember, akit már nagyon furdalt a kíváncsiság?

– Hát úgy, gazduram, hogy a hat kutyámmal felmentem Budára. A vásáron eladtam őket. Olyan jó pénzt kaptam értük, hogy házat, akojt építettem, meg a juhnyáját is abból vettem.

A gazdag ember megörült, hogy megtudta a dolgot. Másnap eladta az összes állatát, teheneit, meg a földjét is. Mindenét pénzzé tette. A környéken, ami kutya csak volt, mind megvette. Fogadott emberekkel hajtatta Budára. Amerre ment a kutyafalka, a népek csudálkoztak, hogy kutyavásár lesz Budán. Mátyás király megtudta a dolgot. A vásártéren várta a kutyás gazdát.

– Mit akar kend ezzel a sok kutyával?

– Eladni hoztam, felsőges királyom. Hallottam, hogy itt, Budán jó pénzt adnak a kutyákért.

– Hát ide hiába hozta! Nem vesz itt kutyát senki. Hajtsa őket vissza, aztán ne felejtse el, hogy csak egyszer volt Budán kutyavásár!

A kapcsi gazda lógó orral ment haza. Elvesztette a pénzét, vagyonát. Most tudta meg igazán, milyen az, ha szegény az ember.